



શિક્ષક તાલીમમાં ટેકનોલોજીની ભૂમિકા

ડૉ. હરસિધ્યાબેન પારસિંગભાઈ પલાસ

મુ : ચીચાણી પો : નાનીભુગેડી

તા : સંતરામપુર, જિ : મહીસાગર ૩૮૬૨૬૦

સારાંશ

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધકે શિક્ષક તાલીમમાં ટેકનોલોજીની ભૂમિકા અંગે રજૂઆત કરી છે. આજના ટેકનિકલ યુગમાં ટેકનોલોજીના માધ્યમથી શિક્ષકોને અલગ અલગ પ્રકારની શિક્ષણલક્ષી તાલીમ આપવાની ભૂમિકા ભજવવામાં આવે છે. આજે શિક્ષક તાલીમમાં દૂરવર્તી શિક્ષણ મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. ટેકનોલોજી ના માધ્યમથી શિક્ષકોને તાલીમ આપવામાં આવે છે અને તે જ શિક્ષકો પોતે તાલીમ લીધા પછી અન્ય શિક્ષકોને તાલીમ આપવાનું પ્રેરકબળ પૂરું પાડે છે. તાલીમ પહેલાં અને પછી શિક્ષકોના ટેકનોલોજીકલ જ્ઞાનનું વિશ્લેષણ કરવા માટે સર્વેક્ષણો હાથ ધરવા.

મુખ્ય શબ્દો: શિક્ષક, શિક્ષણ, ટેકનોલોજી, ભૂમિકા .

પ્રસ્તાવના :

સાંપ્રત યુગ એ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વિકાસનો યુગ છે. દિન પ્રતિદિન ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીનું મહત્વ વધતું જાય છે. આ સંશોધન પત્રમાં સંશોધક શિક્ષક તાલીમમાં ટેકનોલોજીની ભૂમિકાની અસરની શોધ કરે છે, ટેકનોલોજી દ્વારા સમાવિષ્ટ અને સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ સુનિશ્ચિત કરે છે. આ અભ્યાસમાં શિક્ષક તાલીમમાં ટેકનોલોજી એ કોઈપણ શિક્ષણ પ્રણાલીનું કાર્યક્ષમ સંગઠન છે જે શૈક્ષણિક ધ્યેયોને પૂર્ણ કરવા માટે પદ્ધતિઓ, પ્રક્રિયા અને ઉત્પાદનોને અપનાવે છે. આમાં શિક્ષણના ધ્યેયોની વ્યવસ્થિત ઓળખ, શીખનારની જરૂરિયાતોની વિવિધતાને ઓળખવી, શિક્ષણ કયા સંદર્ભમાં થશે અને આ દરેક માટે જરૂરી જોગવાઈઓની શ્રેણીનો સમાવેશ થાય છે. પડકાર એ છે કે યોગ્ય સિસ્ટમો ડિઝાઇન કરવી જે યોગ્ય શિક્ષણ-શિક્ષણ પ્રણાલીઓ પ્રદાન કરશે અને સક્ષમ કરશે જે ઓળખાયેલા લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરી શકે. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી વર્ગખંડમાં પરિવર્તનના એજન્ટ તરીકે કાર્ય કરે છે, જેમાં ફક્ત શિક્ષક અને શિક્ષણ-શિક્ષણ પ્રક્રિયા જ નહીં પરંતુ શિક્ષક શિક્ષણ કાર્યક્રમમાં પહોંચ, સમાનતા અને ગુણવત્તા સંબંધિત મુદ્દાઓને પણ ધ્યાનમાં લે છે. જેની અતર્ગત સંશોધક દ્વારા આ અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો છે, જ્યાં શિક્ષકોને તેમની શિક્ષણ પદ્ધતિઓને વધારવા માટે તેમજ ગુગલ ફોર્મ્સના ઉપયોગ અંગે તાલીમ આપવામાં આવી છે. તાલીમમાં હાથથી પ્રેક્ટિસ સત્રોનો સમાવેશ થાય છે, જેનાથી શિક્ષકો આ સાધનોનો અસરકારક રીતે ઉપયોગ કરવામાં વ્યવહારુ અનુભવ મેળવી શકે છે. તેમના પૂર્વ જ્ઞાન, શીખવાના પરિણામો અને વર્ગખંડોમાં ટેકનોલોજી લાગુ કરવામાં આત્મવિશ્વાસનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે. જે શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીના ફાયદાઓને પ્રકાશિત કરે છે. આ અભ્યાસ સમાવિષ્ટ અને સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવામાં, બધા માટે આજીવન શિક્ષણની તકોને પ્રોત્સાહન આપવામાં ડિજિટલ સાધનોની ભૂમિકા પર ભાર મૂકે છે. કીવર્ડ્સ શિક્ષણમાં ટેકનોલોજી, શિક્ષક તાલીમ, શિક્ષણમાં AI, ડિજિટલ સાક્ષરતા, ગુગલ ફોર્મ્સ, ચેટજીપીટી શિક્ષણમાં સમસ્યા નિવેદન શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીની ઝડપી પ્રગતિ સાથે, ઘણા શિક્ષકો ડિજિટલ સાધનોને તેમની શિક્ષણ પદ્ધતિઓમાં એકીકૃત કરવા માટે સંઘર્ષ કરે છે. તાલીમ કાર્યક્રમો આ અંતરને દૂર કરવાનો હેતુ ધરાવે છે, પરંતુ



તેમની અસરકારકતા અસ્પષ્ટ રહે છે. આ સંશોધન શિક્ષકો પર ટેકનોલોજી તાલીમની અસરનું મૂલ્યાંકન કરે છે અને સુધારણા માટેના ક્ષેત્રોને ઓળખે છે.

ઉદ્દેશ્યો:

- શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમોમાં ટેકનોલોજીની ભૂમિકાનું વિશ્લેષણ કરવું.
- શિક્ષકોના આત્મવિશ્વાસ અને તેમની શિક્ષણ પદ્ધતિઓમાં ટેકનોલોજીને એકીકૃત કરવાની ક્ષમતા પર તાલીમ સત્રોની અસરકારકતાનું મૂલ્યાંકન કરવું.
- ટેકનોલોજી-આધારિત શિક્ષણ સાધનો અપનાવવામાં શિક્ષકોને આવતી પડકારોનું મૂલ્યાંકન કરવું. ભવિષ્યના શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમોમાં સુધારો કરવા માટે ભલામણો પ્રદાન કરવી. ☒
- ગુગલ ફોર્મ્સમાં શિક્ષકોને તાલીમ આપવી. • પૂર્વ-સર્વેક્ષણો દ્વારા શિક્ષકોના ટેકનોલોજીના પૂર્વ જ્ઞાનનો ડેટા એકત્રિત કરવો.
- તાલીમની અસર માપવા માટે તાલીમ પછીના સર્વેક્ષણો દ્વારા શિક્ષકો પાસેથી પ્રતિસાદ એકત્રિત કરવામાં આવે છે .
- સર્વેક્ષણના પ્રતિભાવોનું વિશ્લેષણ કરવા અને તાલીમ સત્રોની અસરકારકતામાં આંતરદૃષ્ટિ મેળવવા.
- ઘણા શિક્ષકો પાસે અદ્યતન ડિજિટલ સાધનોનો મર્યાદિત સંપર્ક હતો. મોટાભાગના શિક્ષકો પાવરપોઈન્ટ અને ઓનલાઈન વિડિઓઝ જેવી મૂળભૂત ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરતા હતા પરંતુ AI-સંચાલિત સાધનોનો અનુભવ ધરાવતા ન હતા.
- શિક્ષકોએ પાઠ આયોજન અને વિદ્યાર્થીઓની સંલગ્નતામાં ટેકનોલોજીને કેવી રીતે એકીકૃત કરવી તે શીખવામાં રસ દર્શાવ્યો.

શિક્ષક તાલીમમાં ટેકનોલોજીનું મહત્વ શિક્ષણ, ભૂમિકાઓ, શૈક્ષણિક વહીવટ અને શૈક્ષણિક સંશોધનની ગુણવત્તામાં સુધારો કરીને શિક્ષક શિક્ષકોમાં કાર્યક્ષમતાને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે.

1. અસરકારક સૂચના માટે: સૂચનાત્મક માધ્યમોમાં સંશોધન દર્શાવે છે કે પ્રેરિત વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ માધ્યમમાંથી ઘણું શીખી શકે છે. ET સૂચનાની અસરકારકતામાં સુધારો કરી શકે છે.
2. વ્યક્તિગત તફાવતને સરળ બનાવવા માટે: ET વ્યક્તિગત વિદ્યાર્થીઓને તેમની જરૂરિયાત અને શીખવાની ગતિ અનુસાર શીખવાની સુવિધા આપે છે. વ્યક્તિગત વિદ્યાર્થીઓ સૂચનાત્મક સામગ્રી સાથે ક્રિયાપ્રતિક્રિયા કરે છે અને તેમના શીખવાના કાર્યોને તેમના પોતાના શીખવાના દરે જાતે કરે છે અને તેમને તેમની પ્રગતિ વિશે માહિતી મેળવવાની તકો મળે છે. આમ ET સૂચનાને વ્યક્તિગત બનાવે છે.
3. સમાન શૈક્ષણિક તકો પૂરી પાડવા માટે: શૈક્ષણિક તકો માટે ET જરૂરી છે. ઉદાહરણ તરીકે, શૈક્ષણિક રેડિયો અને ટેલિવિઝન કાર્યક્રમો જે દેશભરમાં બધા અને અમર્યાદિત સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓ માટે ભેદભાવ વિના પ્રસારિત થાય છે. પ્રોગ્રામ કરેલ સૂચનાઓનો અભ્યાસ કોઈપણ વિદ્યાર્થી દ્વારા અથવા અવિકસિત વિસ્તારમાં પણ કરી શકે છે.
4. જ્ઞાનના સંરક્ષણ માટે: આધુનિક ઇલેક્ટ્રોનિક ગેજેટ્સ પ્રિન્ટ મીડિયા સહિત ભવિષ્યના ઉપયોગ માટે જ્ઞાન અને માહિતીને સાચવવાની જબરદસ્ત ક્ષમતાઓ પૂરી પાડે છે. મોટાભાગની માહિતી સાચવી શકાય



છે.ઇલેક્ટ્રોમિકેનિકલ રીતે ઓડિયો-વિડિયો પ્રોગ્રામ્સ, કમ્પ્યુટર સોફ્ટવેર, વિડિયો ડિસ્ક વગેરેના સ્વરૂપમાં. આ પણ ET નો એક ભાગ છે.

5. જ્ઞાનના પ્રસારણ માટે: શિક્ષણમાં આધુનિક પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ વિશ્વના કોઈપણ ભાગમાં વિદ્યાર્થીઓ સુધી પહોંચવામાં અને શિક્ષણ આપવામાં મદદ કરે છે. રેડિયો અથવા ટેલિવિઝન નેટવર્કિંગ સિસ્ટમ દ્વારા લગભગ સમગ્ર દેશને એકસાથે આવરી શકાય છે. કોમ્યુનિકેશન સેટેલાઇટ્સે અંતરે સંદેશાવ્યવહારની અસરકારકતા અને કાર્યક્ષમતામાં વધારો કર્યો છે અને બે માર્ગો પર વાત કરવાની સિસ્ટમ દ્વારા એક કરતાં વધુ સ્થાનો અને વિદ્યાર્થીઓના એક કરતાં વધુ જૂથને જોડવાનું શક્ય બનાવ્યું છે.
6. ગુણવત્તા યુક્ત શિક્ષણ આપવા માટે: અગાઉથી આયોજન અને ઉપલબ્ધ નિષ્ણાતોની સંડોવણીને કારણેઅભ્યાસના ક્ષેત્રમાં, મધ્યસ્થી શિક્ષણ અમર્યાદિત વિદ્યાર્થીઓને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ પ્રદાન કરે છે. જ્યારે મધ્યસ્થી શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં ઉપલબ્ધ શ્રેષ્ઠ શિક્ષકનો ઉપયોગ બધા માટે સક્ષમ બનાવે છે.
7. શૈક્ષણિક આયોજન માટે: શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી એકંદર શાળા આયોજનમાં મદદ કરે છે અને સમુદાયની સમગ્ર શિક્ષણ પ્રણાલીની ગુણાત્મક અને માત્રાત્મક રચના સાથે સંબંધિત છે. શિક્ષણ-શિક્ષણ માટે વ્યવસ્થિત અભિગમમાં ઉદ્દેશ્યોનું સ્પષ્ટીકરણ, સામગ્રીની રચના અને રચના, મૂલ્યાંકન તકનીકો નક્કી કરવા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
8. શિક્ષણમાં સુધારો કરવા માટે: શિક્ષણ સંસાધનોની સંપૂર્ણ શ્રેણીની વ્યવસ્થિત ઓળખ, વિકાસ, સંગઠન અને ઉપયોગ દ્વારા અને આ સંસાધનોના સંચાલન દ્વારા માનવ શિક્ષણને સરળ બનાવવું જરૂરી છે.
9. સેવા પૂર્વે અને સેવા દરમિયાન શિક્ષક શિક્ષણ માટે: શિક્ષક તાલીમને વધુ અસરકારક બનાવવા માટે શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીની જરૂર છે, જેમાં વિવિધ નવા અભિગમો, સૂક્ષ્મ શિક્ષણ, સિમ્યુલેટેડ શિક્ષણ, શિક્ષણના મોડેલ અને વર્ગખંડની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા સુધારવા માટે વિશ્લેષણ, અસરકારક શિક્ષકોનું નિર્માણ અને શિક્ષકોને વધુ સારા શિક્ષક બનવામાં મદદ કરવી શામેલ છે.
10. મૂળભૂત જ્ઞાન: શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીએ શૈક્ષણિક સિદ્ધાંત અને વ્યવહારને વૈજ્ઞાનિક આધાર પૂરો પાડ્યો છે.
11. કાર્ય સંશોધન: તેણે શિક્ષકોને વર્ગખંડની પરિસ્થિતિમાં કાર્ય સંશોધન કરવા માટે વૈજ્ઞાનિક અને વ્યવસ્થિત અભિગમોનો ઉપયોગ કરવામાં મદદ કરી છે જેથી વર્ગખંડના વાતાવરણ, સામગ્રી, અભ્યાસક્રમ વગેરે સંબંધિત વર્ગખંડની સમસ્યાઓ દૂર થઈ શકે. તે શિક્ષકોના વ્યાવસાયિક વિકાસમાં મદદ કરે છે.
12. ગતિશીલ: તે શિક્ષકને શિક્ષણ શીખવાની પ્રક્રિયાને આધુનિક અને યાંત્રિક બનાવવામાં મદદ કરે છે.
13. સહાય માટે: શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી શિક્ષકોને તેમના શિક્ષણ કાર્યક્રમોમાં ઉપચારાત્મક, સંવર્ધન અથવા કવાયત હેતુઓ માટે માળખાગત પાઠ દ્વારા પૂરક બનાવે છે. શીખનારાઓને સ્વ-શિક્ષણની તાલીમ મળે છે અને શિક્ષકો કસરત અને પુનરાવર્તન હેતુઓ માટે નિયમિત પુનરાવર્તનના ભારણમાંથી મુક્ત થાય છે.
14. તૈયારી માટે: શિક્ષકો, ખાસ કરીને ભાવિ શિક્ષકો, તેમના પાઠ યોજનાઓમાં સામગ્રીનું વિશ્લેષણ કરીને અને તેને વ્યવસ્થિત, તાર્કિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક ક્રમમાં ગોઠવીને, આત્મવિશ્વાસ સાથે વર્ગખંડની મુલાકાત લે અને સામગ્રી અને પ્રક્રિયા પરના તેમના સંપૂર્ણ નિયંત્રણને કારણે ઉચ્ચ-પ્રોફાઇલ પ્રદર્શન કરે.
15. સુધારા માટે: તે શિક્ષણ ક્ષમતામાં વધારો કરે છે, તેમના શિક્ષણ વર્તન અને શૈલીમાં ફેરફાર કરે છે, વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ,



અભિગમ અને વલણ કેળવે છે અને તેમને શીખનારાઓમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં મદદ કરે છે.

નિષ્કર્ષ:

ઉપરોક્ત ઉપરાંત, આપણે કહી શકીએ કે શૈક્ષણિક પ્રક્રિયામાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીનો મુખ્ય અભિગમ એ છે કે તે મલ્ટી-ચેનલ લર્નિંગનો ઉપયોગ કરીને તાલીમ મોડ્યુલ વિકસાવવામાં મદદ કરે છે જેમાં સ્વ-શિક્ષણ, ક્રિયા શિક્ષણ, સામ-સામે ઇન્ટરેક્ટિવ લર્નિંગ અને ઇન્ટરેક્ટિવ ટેલિવિઝન દ્વારા લર્નિંગનો સમાવેશ થાય છે. સમગ્ર મલ્ટીચેનલ લર્નિંગ એ શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીનો મુખ્ય ભાગ છે. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી પ્રાથમિકથી યુનિવર્સિટીઓ સુધી વિસ્તરી છે અને ખુલ્લી યુનિવર્સિટીઓ સુધી પણ પહોંચી ગઈ છે.

સંદર્ભો

1. યુનેસ્કો. (2021). શિક્ષણમાં ડિજિટલ ટેકનોલોજીની ભૂમિકા. www.unesco.org પરથી મેળવેલ
2. OECD. (2020). શિક્ષકો અને ટેકનોલોજી: ડિજિટલ શિક્ષણનું ભવિષ્ય. www.oecd.org પરથી મેળવેલ
3. સેલ્વિન, એન. (2017). શિક્ષણ અને ટેકનોલોજી: મુખ્ય મુદ્દાઓ અને ચર્ચાઓ. બ્લૂમ્સબરી પબ્લિશિંગ.
4. એન્ડરસન, જે., અને રેની, એલ. (2021). AI અને ડિજિટલ સાધનો સાથે શિક્ષણનું ભવિષ્ય. પ્યુ રિસર્ચ સેન્ટર.
5. મિશ્રા, પી., અને કોહલર, એમ. (2006). ટેકનોલોજીકલ પેડાગોજિકલ કન્ટેન્ટ નોલેજ (TPACK): શિક્ષક જ્ઞાન માટેનું માળખું. ટીચર્સ કોલેજ રેકૉર્ડ, 108(6), 1017-1054.
6. ભારત સરકાર, શિક્ષણ મંત્રાલય. (2022). શિક્ષણમાં ડિજિટલ પહેલ. મેળવેલ.
7. કોચર, એસ.કે. (૧૯૮૫). શિક્ષણની પદ્ધતિઓ અને તકનીકો. નવી દિલ્હી: સ્ટર્લિંગ પબ્લિશર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ.
8. મેહરા, વી. (૨૦૧૦). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીનું પાઠ્યપુસ્તક. નવી દિલ્હી: સંજય પ્રકાશન પબ્લિશર્સ.
9. સચદેવ, એમ.એસ. (2006). એસેન્શિયલ્સ ઓફ એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજી એન્ડ મેનેજમેન્ટ. પટિયાલા: ટ્વેન્ટી ફર્સ્ટ સેન્ટ્રી પબ્લિકેશન્સ. ઇન્ટરનેશનલ રિસર્ચ જર્નલ



**MULTIDISCIPLINARY COSMOPOLITAN JOURNAL OF RESEARCH
(MUCOJOR)-2583-9829 (On-line)**

International Peer Reviewed and Refereed Journal

Certification of Publication

The Board of Multidisciplinary Cosmopolitan Journal of Research (MUCOJOR) is hereby awarding
this certificate to

ડૉ. હરસિધાબેન પારસિંગભાઈ પલાસ

In recognition of the publication of the paper entitled

શિક્ષક તાલીમમાં ટેકનોલોજીની ભૂમિકા

Published in Volume 03, Issue 06, December 2025.

EDITOR IN CHIEF